

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2019

**SEPEDI LELEME LA GAE: LEPHEPHE I
SEPEDI HOME LANGUAGE: PAPER I**

MARKING GUIDELINES

Nako: diiri tše 3

100 meputso

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

KAROLO YA A TEKATLHALOGANYO

POTŠIŠO YA 1

- 1.1 O be a rata go gokagoketša batho gore ba tle go reka mabenkeleng a gagwe a re ke ka ga Matšhiphiša dilo di tšhiphile.
- 1.2
- Lonas o be a no swana le ge ba se na ngwana ka ge a be a se na maikarabelo.
 - O be a sa thuše tatagwe ka selo godimo ga moo e le setagwa ebile a mo utswetša.
- 1.3 O na le maikarabelo > O tšere Marelele, motlogolo wa gagwe ka morago ga lehu la mmagwe a mo godiša bjalo ka ngwana wa gagwe.
- O na le lerato > O be a rata mosadi wa gagwe Boledi ebile a mo hlompha a mmolediša gabotse ebile a rata le morwagwe Lonas le ge ba be ba sa mo thuše ka selo.
- 1.4 O šupa gore e sa le a timelela ga go na motho yoo a tsebago gore o kae.
- 1.5 Kemedi – Se ra gore o be a rata basetsana kudu.
- 1.6 Maikutlo a manyami/maswabi/a bohloko. O nyamišwa ke go hloka mekgwa ga morwagwe
- 1.7
- Mmagwe o be a phela a mo emelela makokong a gagwe ka moka.
 - O be a re ke ngwana a nnoši ebile ga se taba ya motho ge a se na mekgwa ka ge a senyegetše yena e sego motho yo mongwe.
- 1.8 Diatladiarotha.
- 1.9
- O be a swere dikgwebo tša gagwe gabotse ebile di ata/di tswala.
 - O be a šomišana le bašomedi ba Matšhiphiša gabotse ebile le bona ba mo rata.
- 1.10
- O be a hloile Marelele ebile a sa mo fihlele seo.
 - O be a botša Marelele gore ka moo ga se ka gabo ebile le dikgwebo ga se tšabo.
 - O be a fotlela Marelele ge a bolela naye.
[Dintlha tše pedi fela]
- 1.11
- O bone gore ngwedi o apogetšwe ke maru.
 - O be a ikokotletše ka malomeagwe ebile a tseba gabotse gore Boledi le Lonas ga ba mo rate gomme ba tlo mo phediša boima.

1.12 Karabo ya moithuti ya maleba e tla amogelwa. Mohlala:

- Go ipolaya ga se tharollo ya bothata eupša ke go tšhabela bothata bjoo.
- O be a swanetše go lebanya bothata bja gagwe a loge maano a go iphediša kudu ka ge a be a le bohlale ebile a tseba go sepediša kgwebo gabotse.
- O be a ka loga maano a go ithomela kgwebo yeo e lego ya gagwe.

1.13 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

- Ke ithutile gore ke be le maikarabelo, ke se swane le Lonas, ka ge a be a opiša tatagwe hlogo.
- Ke ithutile gore ge ke gola ke godiše bana ka go swana, ke ba fe lerato le ge e ka ba e se ba madi a ka, ke se swane le Boledi.
- Ke ithutile gore ke rate ba lapa la ka le ge ba dira dilo ka tsela yeo ke sa e ratego go swana le ka mokgwa woo Matšhiphiša a bego a rata Boledi le Lonas ka gona.
[Dintlha tše pedi fela]

KAROLO YA B KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Mokgwa wa go swaya kakaretšo

Kabo ya meputso:

D = Dintlha

P = Polelo

M = Mantšu

D = Dintlha tše šupa (7) tše di tšweleditšwego = meputso ye šupa (7)

P = Polelo = (3)

Palomoka ya meputso: (10)

Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a ngwalotše dintlha:

- 0 ge a ngwalotše dintlha tše 6–7.
- Moputso o 1 ge a ngwalotše dintlha tše 1–5.
- Bakatiši ba dipere ba katiša dipere bošego le mosegare go itokišetša mokato.
- Dipere di katišwa go itokišetša letšatši le legolo la mokato.
- Dipere di išwa tekolong.
- Dipere tšeo di tšweletšego tekolong di fiwa tumelelo ya go tsenela mokato.
- Diphadišano tša diaparo le baroki di kгатlampana setee le mokato.
- Letšatši le le felela ka mokete wa semmušo wa go keteka ditiragalo.
- Mokato wa dipere wa *Durban July* o godiša ekonomi ya naga ya rena, kudukudu KwaZulu-Natal.

Mohlala wa karabo:

Bakatiši ba dipere ba šoma bošego le mosegare go itokišetša mokato. Dipere di katišwa go itokišetša letšatši le legolo la mokato. Dipere di išwa tekolong. Dipere tšeo di tšweletšego tekolong di fiwa tumelelo ya go tsenela mokato. Diphadišano tša moaparo le baroki di kгатlampana setee le mokato. Go rungwa ka mokete wa semmušo wa go keteka ditiragalo tša letšatši. Mokato wa *Durban July* o godiša ekonomi ya Afrika-Borwa kudukudu profense ya KwaZulu-Natal.

	Bokgoni bjo bo botsebotse	Bokgoni bjo bobotse kudu	Bokgoni bja go kgotsofatša	Bokgoni bjo bo lekanego	Bokgoni bja go se kgahliše	Bokgoni bja go se kgotsofatše
Kelo	10–9	8–7	6–5	4–3	2–1	0
Dikgopolo	E akaretša kgopolokgolo yeo e bontšhitšwego ka bokgwari.	E akaretša kgopolokgolo yeo e beakantšhitšwego botse.	E akaretša kgopolo yeo e laetšago kwešišo.	E akaretša kgopolo ye e lekanetšego.	Ga e kwešišege, ga se ya beakantšhwa gabotse.	E hlakahlakane, ga e bontšhe bokgwari, e ngwadilwe ka go se kwešišege.
Polelo le setaele	Polelo ye e nonnego ya maleba. Ga go boeletšwe mantšu. Mopeleto wa nnete.	Polelo ye e nonnego kudu ya maleba le mopeleto wa nnete.	Polelo ya maleba ya go nona le mopeleto wa maleba.	Polelo ya maleba go rothela mantšu ao a boeletšwago.	Polelo ya go se kgahliše le mopeleto wa diphošo.	Polelo ga e kwešišege le mopeleto wa go tlala diphošo.

KAROLO YA C THETO

POTŠIŠO YA 3 SERETO SEO SE SEGO SA BONWA

- 3.1
- Sereto se na le ditemanatheto tše pedi, ye nngwe ke ye kopana ye nngwe ke ye telele.
 - Temanatheto ya mathomo e na le methalotheto ye tshela mola ya bobedi e na le ye lesometshela.
 - Methalotheto ke ya magareng.
- 3.2
- Dipolayano ga di fele/Dipolayano ke tše dintši.
 - Le mmušo o swere bothata.
- 3.3
- Sereto se ke seretonyefolo.
 - Sereti se nyefola tlhakahlakano yeo e diregago gomme e feleletša e tšere maphelo a batho mola mmušo le wona o e tshwela ka mare tlhakahlakano ye.
- 3.4
- Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
- Mothalotheto wa 19 o tšweletša gore poledišano e bohlokwa.
 - Mothalotheto wa 20 o utolla gore tšhomišanommogo le yona e bohlokwa go tliša tharollo ge go na le mathata/tlhakahlakano.
 - Le bophelong sebetša se, e lego poledišano, se bohlokwa go fihlelela tharollo.

POTŠIŠO YA 4 DIRETO TŠE DI BONWEGO

- 4.1
- 4.1.1
- le/ka.
 - Go kgokaganya dikgopolo.
- 4.1.2
- Ke go ... (E boeeditšwe methalothetong ye mene ya mathomo seretong se):
- E tlemaganya methalotheto le go gatelela dikgopolo tša sereti.
- 4.1.3
- Ke go gokaretše ka lerato/mahwafa e le poponono:
- Go tlemaganya dikarolometara.
 - Go aroganya dikarolometara.
 - Go khutša (O TEE fela)
- 4.1.4
- Ke tshwantšhanyo/papišo:
- Ke papišo ya dilo tše pedi tšeo di sa swanego (sereti le pudi); se sengwe se tšea sebopego sa se sengwe (sereti se tšea sebopego sa pudi)

4.1.5 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

- Molaetša wa sereto se ke go botegelana lenyalong ka gore ge ba sa botegelane se se ka hlola mathata kamanong ya bona.
- Ge ba ikanne, ba se dumelele motsenela ditabeng tša bona.

4.2 Moko wa sereto Teori:

- Ke tabakgolo/morero/maikemišetšo/tebanyo ya mongwadi yeo e lego ka gare ga sereto. Ke go re na sereto se ruta mmadi eng?
- Moreti o llela nako yeo a e sentšego a sa latele ditaello morago.

Dintlha:

- O godile/tšofetše, ga a sa maatla.
- Gomme ga go na le selo se sekaone seo a se dirilego ge a be a sa na le maatla.
- O duma e ke Modimo a ka mo okeletša matšatši a go phela.
- Gomme a be a mo fa le maatla a maswa gore a kgone go lokiša bophelo bja gagwe.
- A dire seo Modimo a mo tlišeditšego sona mo lefaseng. [Dintlha tše nne fela]

Teori ya Maikutlo a sereti:

Maikutlo ke moya woo sereti se lego go wona ge se reta.

- Sereti se tšweletša maikutlo a boitsholo.
- O bapetše ka matšatši ao Modimo a mo filego ona, bjale o phela a bolela ka pelo.

Polelo:

KAROLO YA D THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠO YA POLELO

POTŠIŠO YA 5

- 5.1 5.1.1 • Letše
• Ga le tšee moselana wa lefetile e lego –ile
- 5.1.2 • O a bolela ga o bolele.
• Taba ya gago ga e kwagale/taba ya gago ga e kwešišege.
- 5.1.3 • Lentiri
Barutwana ba tla fa mafoko a go fapana. Mohlala:
• Ke tla go botša gosasa gore ke sepetše bjang.
- 5.1.4 • ba mašilo/a mokgako/a moela.
• gore motho ga se a hlalefa/gore motho ga a kgone go nagana gabotse/o be a le motho we makgonthe/a sa tšeege fela.
- 5.1.5 Barutwana ba tla fa mafoko a go fapana. Mohlala:
• Leswika le wetše ka meetseng la re tompša!
- 5.1.6 Pheladi
- 5.2 5.2.1 A – Moetapele wa mosadi wa go ba le boitshepo.
- 5.2.2 Lehono banna ba bušwa ke basadi.
- 5.2.3 • Basadi ba foreimi ya 1 ba a šoma ba šomiša dikhomphutara/ba mošomong mola.
• Ba foreimi ya 2 ba dutše ba theeleditše.

GOBA

- Basadi ba foreimi ya 1 ba lewa ke bodutu, difahlego tša bona ga se tša thaba.
 - Ba foreimi ya 2 ba thabile ba na le mafolofolo difahlego tša bona di itaetša ba thabile.
- 5.2.4 • Mothadi wa khathune o dirišitše thekniki ya pheteletšo, o feteleditše bogolo bja hlogo ya seboledi gape le sefahlego sa go ela le go myemyela go laetša gore ke moetapele.
• A feteletša le bogolo bja seatla le monwana wa gagwe go laetša gore o bolela ka boitshepo.
• Le ka mokgwa woo a emego ka gona. [Tše pedi fela]
- 5.2.5 • Ba ka be ba kgahlilwe ke bogale le boitshepo bja seboledi.
• Ba ka be ba kgahlilwe ke monywanyo wa seboledi.
• Ba ka be ba kgahlilwe ke ditaba tšeo a di bolelago. [Tše pedi fela]

- 5.2.6 • ... di wela ka leopeng/di wela ka leweng.
Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.

Mohlala:

- Maikutlo a go nyama.
- Seema se se nyenyefatša basadi fela mosadi yo o bontšha gore basadi ba kgona go ba baetapele ba mmakgonthe.

5.3 5.3.1 Sešepe sa go hlapa diatla sa '*Detto*'.

5.3.2 Bana ba sekolo.

- 5.3.3 • Difonte tša go fapana.
• Seswantšho sa bana ba sekolo ba hlapa diatla.

5.3.4 Bareki ba tlo reka sešepa sa go hlapa diatla sa '*Detto*' ba nagana gore ba tlo hwetša tsebo ba sa dire selo.

POTŠIŠO YA 6

Ela šedi go: Maswaodikga, tirišo ya tlhakakgolo, mopeleto, kgaogano le kgokagano ya mantšu bjalobjalo.

Nkga e be e ja nkgawane **moepong** wa malahla. Mpilobilong wo **bašomi** ba be ba swere diemadirile. **E be** e le leemaema **mabinakoša** a fošwa leboelela, diemadirile tšeo le tšona di eya godimo le fase go **šupašupša** ka tšona koša e rutlolla **tlhaka**. Go be go **opelwa** dikoša tša boipelaetšo le tša kgwabo, tša mohlang wola wa kgethollo go ya ka merafe ka mo **Afrika-Borwa**, ke re koša e be e gobelwa o a nkwa! **Dikoša** tša **tokologo**.

Palomoka: 100 meputso